

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª ÈPOCA

BARCELONA, MAIG, 1916

ANY XIII — NÚM. 5

SECCIÓ OFICIAL

~~~~~

SESSIÓ ORDINARIA DE 7 DE MAIG DE 1916

Presidència del Rond. P. Joaquim M.ª de Barnola, S. J.

President

Assisteixen els socis Srs. Codina, Font i Quer, Maluquer (Salvador, Josep i Joaquim), Faura, Sagarra (Ignasi), Sallent, Casanova i Zariquiey.

DESPATX ORDINARI

Se llegeix l'acta de la Sessió anterior que és aprovada per unanimitat.

Els socis Srs. Casanova i Zariquiey, demanen que se faci constar la seva assistència a la Sessió ordinària d'abril.

El Sr. President comunica que el soci Sr. Alós no pot assistir a la Sessió per trobar-se absent de Barcelona.

Els Srs. President, Codina i Aguilar, presenten per a soci D. Josep M.ª Bultó, d'aquesta.

Es admès per unanimitat el Dr. Artur Caballero, com a soci numerari.

COMUNICACIONS CIENTÍFIQUES

Excursió col·lectiva a Vallvidrera i Santa Creu d'Olorde.—El Sr. President dóna compte de la excursió col·lectiva d'abril en la forma següent: Amb temps un xic enterbolit començarem l'excursió el 9 d'abril pels voltants del pantan, atravesant unes comes, part conreuades, part ermes, cap al barranc de can Castellví, i seguint per viarany i torrenteres fins a les proximitats de la parròquia. Trobarem la flora enderrerida a conseqüència del temps plujós que caracteritzà els darrers jorns de març i els anteriors a la sortida (tots els transcorreguts del mes amb excepció del 1.er); essent la facies florística dels terrers resseguits la de les anomenades *maquies*, o sia formacions arbustives d'elements fitològics mediterranis en terres silícies, i en part, la de les formacions dites en geografia botànica *garrigues*, semblants a les anteriors, però diversificades particularment pel caràcter calcari de la terra. Quilòmetres atravesàrem on sols veia hom les blanques corol·les de la *Erica arborea* L., bruc., interrompuda tanta monotonia per les rosades flors de les estepes blanques, *Cistus albidus* L., i les violades bràctees dels caps d'ase, *Lavandula Staechas* (L.) Cav., espècies totes elles típicament mediterrànies, i en comptats indrets per les grogues agrupacions del *Citissus triflorus* L'Hérit.; brillant en els clars dels boscos el blau *Lithospermum purpureo-caeruleum* L., el rosat *Geranium Robertianum* L., el verd-groguenc del *Daphne Laureola* L. En els conreus i llocs pròxims abundaven les *Fumaria officinalis* L., i *parviflora* Lam., (fum de terra) el *Papaver Rhoas* L., la *Calendula arvensis* L., la ravenissa blanca, *Diploxys erucoides* DC., el sarronet de pastor, *Capsella bursa-pastoris* Moench., *Reseda luteola* L., gualda, *Lamium amplexicaule* L., *Galium saccharatum* All.

Les torrenteres anaven totes plenes d'aigua, oferint sos marges, pedres i roques veïnes, xamoses mates de molses i hepàtiques; havent-ne recollit de les primeres fins a 50 espècies i de les segones les espècies que se citen a continuació. A l'hora de dinar devallàrem cap a la font de can Mayol, convertida en un abundós doll d'aigua. En sos voltants trobarem dues «noies de serp», *Anguis fragilis* L., de les quals poguérem capturar-ne una, així com una reineta de la cria d'enguany, *Hyla arborea* var. *meridionalis* Boettger. Moltíssims eren els insectes que butsinaven anant i venint de les acampanades flors del «Bruc»; entre elles amb les colors vivisimes les *Thecla rubi* i les *Rhodocera rhamni* i *Cleopatra*.

HEPÀTIQUES RECOLLIDES:

Frullania dilatata Dum., cascada de can Llavallol, font de can Mayol.

Lejeunea serpyllifolia Lib., entremig de la *Lophocolaea bidentata* (L.) Nees, font de can Mayol prop del caient de l'aigua.

Radula complanata Dum., font de can Mayol, a les soques dels arbres i roques properes.

- Mesophylla obovata* (Nees) Corb., barranc de can Castellví, (fr.)
Lophocolaea bidentata (L.) Nees, des del barranc de can Castellví cap al pantan, font de can Mayol.
Pellia Neesiana Limpr., cascada de can Llavallol, font de can Mayol.
Lunularia cruciata Dum., barranc de can Castellví, font de can Mayol, cascada de can Llavallol (amb propàgols).
Reboulia hemisphaerica Radd., barranc de can Castellví, font de can Mayol (fr.)
Targionia hypophylla L., barrancs de can Castellví i de can Mayol, (fr.)
Grimaldia dichotoma Raddi, barranc de can Castellví.

La falguera mascle, *Dryopteris filixmas* (L.) Schott, a Sarrià.—Es curiosa la presència d'aquesta falguera, pròpia de la zona forestal del hemisferi àrtic, en nostres latituds; ha nascut en terra de castanyer procedent d'Anglès (Girona), ara fa quatre anys. El temps que ha trigat la germinació de l'espòria es pot explicar per la manca anterior d'humitat, que avui té esmenada pel creixement d'una *Selaginella*, entre les ramificacions de la qual es desenrotlla la falguera.

Excursió a Collsuspina.—Els socis P. Barnola, Casanova i Sagarra (I.), feren un reconeixement el 4 d'aquest mes, per les serralades de Collsuspina, que per causa del mal temps tingueren de limitar a les fondaries dels barrancs, essent el més intensament explorat el de can Casanova; altrament era impossible resistir el llevant, tan fort com la més furiosa tramontana de hivern. Que no perderen el temps, lluitant contra els embraolits elements vent i pluja, ho diu palesament el material recollit, del qual per avui comuniquen a nostres consocs la part estudiada.

GEOLOGIA. Recolliren mostres de *lignit*, del qual hi ha una faixa ampla, però de molt poca potència, puix en els indrets on és superior no passa de 25 cm. Jau entre margues rogenques i verdoses, en algunes de les quals es troben nombrosos restes fòssils d'algues, que presenten a la superfície fines reticulacions ondulades, a voltes reticulades, que cobreixen el *filoma*, a la manera que s'observa en els gèneres *Taonurus* (com en semblants terrers d'Alcoy) i *Cancellophycus*. Són de formació oligogènica. Donen exemplars per al Museu.

BOTÁNICA. Citarem les *fanerògames* que trobarem en flor i les *falgueres*, deixant per a altra ocasió una vintena de *Muscínies*.

Adiantum capillus-Veneris L., en un pou de la masia de can Casanova i en les cascades de la riera.

Ceterach officinarum Willd. i *Asplenium trichomanes* L. a les parets de les masies.

Equisetum Telmateya Ehrh., tanys esporangífers.

Juniperus communis L.—*Lemna minor* L.—*Arum italicum* Mill.—*Muscari comosum* Mill.—*Aphyllanthes monspelliensis* L.—*Narcissus poeticus* L. Aquesta troballa sembla d'interès, puix gairebé no s'ha citat espè-

cie tan vistosa, més que a punts isolats i genèricament, com Pirineus, Montseny. Vaireda la enumera d'Olot (Herbari Bolós); Pic de les Agudes, Roca de Brugués sobre Gavà.—*Populus tremula* L. «trèmol», una salzereda en una de les reconades de la riera dita. La planta sembla ésser molt escassa en nostra terra a l'estat espontani, com ho és aquí.—*Salix incana* Schrank.—*Ulmus campestris* L.—*Daphne Laureola* L.—*Quercus pubescens* Willd.—*Corylus Avellana* L.—*Viola silvestris* Lam. i *odorata* L.—*Euphorbia amygdaloides* L.—*Buxus sempervirens* L.—*Capsella bursa-pastoris* Moench.—*Coriaria myrtifolia* L.—*Genista hispanica* L.—*Astragalus monspessulanus* L.—*Colutea arborescens* L., «Mallarenguera».—*Hippocrepis glauca* Ten.—*Tetragonolobus siliquosus* Roth.—*Polygala calcarea* Schultz, molt abundosa la de flor blava, escases les blanques i rosades.—*Stellaria holostea* L.—*Hepatica triloba* Chaix, de petals violats i blancs.—*Ficaria ranunculoides* Roth.—*Helleborus viridis* L. i *fœtidus* L. «margibols».—*Aquilegia* sp., unes mates amb puncelles, que no presentaven l'aspecte de la *vulgaris*.—*Reseda Phyteuma* L.—*Helianthemum roseum* DC. i *vulgare* Goertn.—*Fragaria vesca* L.—*Sorbus torminalis* Crantz.—*Pulmonaria vulgaris* Mérat.—*Lithospermum purpureo-coeruleum* L.—*Primula officinalis* Scop.—*Globularia vulgaris* L.—*Galium vernum* Scop.—*Viburnum Lantana* L.—*Bellis perennis* L.

MALACOLOGIA.—D. Ignasi de Sagarra dona compte d'haver recollit en l'excursió a Collsuspina els moluscs següents:

Hyalinia crystallina Müller; *H. nitidula* Daparnaud; *H. nitens* Gmelin; *Helix andorrica* Bourguignat; *H. Penchinati* Bourguignat; *H. splendida* Draparnaud; *H. nemoralis* Linne form. *major*; *H. ruscina* Bourguignat; *H. limara* Bourguignat.; *Pupa cylindrica* Michaud; *P. Brauni* Rossmässler, *P. montserratica* Fagot.; *Cyclostoma elegans* Müller form. *major*.

Dues formes catalanes del Gènere Melanargia.—El meteix Sr. Sagarra llegeix un interessant treball sobre: Dues formes catalanes del gènere *Melanargia*. Meig 1829, describint com a formes noves la *M. japygia* Eyr. forma *catalonica* n. forma, i *M. syllius* Hbst. forma *pseudojapygia* n. forma.

Sobre la Clematis cirrosa L., de Menorca.—El Sr. Font Quer presentà un treball sobre la *Clematis cirrosa* L. de Menorca, fent veure lo poc precises que resulten les varietats que n'han fet els autors, ja que és una de les especies mes inestables de nostra flora.

Parassit dels pins.—El Sr. President comunica haver trovat en el *Pinus silvestris* L., a Sarrià, un hemípter paràssit, molt semblant al *Chermes ulmi*, embolcallat en una substancia llanosa que segrega (puix la reproduceix si se li mesos); resta amagat en els mesos del hivern entre les lacinies e incisions de la escorça, protegit de les inclemencies del temps. Dit embolcall l'acompanya, amb tot, sempre. Entre els exemplars guardats hi havia un mascle, que és alat; les famelles pongueren una pila d'ous, que son de la mateixa color que els insectes perfectes, això és vermelló clar.

Observacions sobre la "Phtoa hispanica".—Recordant els oferiments

fets en la sessió del 5 de Desembre prop-passat, cita el Sr. President algunes de les observacions fetes amb els ous de dit ortòpter. El 19 d'Abril s'adonà que sis eren esclatats; les larves, unes tenien les potes enganxades pels darrers tarsos a l'endoderme, una ho era pel mig de l'abdòmen, altres eren del tot lliures. Les primeres moriren totes, probablement per les ferides que's feren per a desfer-se del dit obstacle; igual passà amb algunes que volguí ajudar a fer-ho, a les quals se'ls trencaren algunes potes. Les altres viuen perfectament de les fulles de *Rubus* (romaguera), car no essent-me possible el jorn que nasqueren les primeres, anar a la muntanya a cercar mates de *tei*, *Daphne Gnidium* L., que és la planta on s'acostumen a trobar, els doní d'aquelles, puix per experiència d'anys anteriors, sabia que no les refusaben. Però, contra allò que tenia observat d'aleshores, una volta els presentí fulles de *tei* i no hi volgueren saber res, restant gustosament a les de romaguera o esbarzer. Quan siguin més crescudes en tindrem algunes a disposició dels socis que'n desitgin per a criar-ne i experimentar sa curiosa biologia.

Los Scotodipnus catalanes.—El Sr. Zariquiey dona compte de ses excursions pels voltants de Barcelona en cerca de *Scotodipnus* (ins. col.) que foren profitoses, i recoll en un notable treball totes les seves observacions i dades sobre aquests curiosos coleòpters.

Notes oceanogràfiques.—D. Josep Maluquer llegeix una comunicació sobre *Les conquilles desaparegudes del litoral català. Jaciments del Cap de Creus*, en la qual després d'una lleugera descripció de la topografia submarina al voltant del Cap de Creus, presenta una llista d'espècies desaparegudes i rares, i al mateix temps parla dels motius de sa desaparició.

Excursió col·lectiva de Maig.—A proposta del Sr. President s'acorda fer l'excursió col·lectiva corresponent al mes de Maig el diumenge dia 14 del mateix mes, als voltants de Moncada, sortint de Barcelona estació del Nord amb el tren de les 7'50 del matí.

Errata.—El bon criteri de nostres consocis haurà esmenat fàcilment una errada que aparegué en el nombre anterior del BUTLLETÍ (Abril 1916) en el treball *El Plet de la falguera del Pasteral*, puix on diu (pàg. 66) «donde la llevó Vayr. en 1890» deu dir «donde la halló Vayr. en 1890».
